

ด ปัจจัย ประกอบกับธาตุมี ฐ เป็นที่สุด

ธาตุมี ฐ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฌณ แล้วลบที่สุดธาตุ.

อาจิณฺโณ อันเขาประพฤติแล้ว. อา+จรฺ ธาตุ ในความประพฤติ.

ชิตฺโณ แก่แล้ว. ชฺรฺ ธาตุ ในความคร่ำคร่า.

ติณฺโณ ข้ามแล้ว. ตฺรฺ ธาตุ ในความข้าม.

โอดีณฺโณ ข้ามลงแล้ว. ตฺรฺ ธาตุ ในความข้าม.

อุตุติณฺโณ ข้ามขึ้นแล้ว. อุ+ตฺรฺ ธาตุ ในความข้าม.

ปุณฺโณ เต็มแล้ว. ปฺุรฺ ธาตุ ในความเต็ม.

ปริปุณฺโณ เต็มรอบแล้ว. ปริ+ปฺุรฺ ธาตุ ในความเต็ม.

สมฺปุณฺโณ เต็มดีแล้ว. สฺ+ปฺุรฺ ธาตุ ในความเต็ม.

อาภิณฺโณ เกลือนกสนแล้ว. อา+ภิฺรฺ ธาตุ ในความเรี่ยราด

สงฺภิณฺโณ เกลือนกสนแล้ว. สฺ+ภิฺรฺ ธาตุ ในความเรี่ยราด

อักษรมธาตุ

- ประกอบกับอักษรมธาตุ เป็นภาวจาก และกัตตุจาก
ภาวจาก เช่น เตน จริตฺ (อันเขา เทียวไปแล้ว)
กัตตุจาก เช่น โส โอดีณฺโณ (อ.เขา ข้ามลงแล้ว)
- ประกอบเหตุปัจจัย คือ เณ, ฌนย, ฌนาเป, ฌนาปย เป็น
เหตุกัมมจาก (อักษรมธาตุ+เหตุปัจจัย+อิ+ต)
-เหตุกัมมจาก ชเนน อุทกํ ปุริตฺ.
(อ.น้ำ อันชน ให้เต็มแล้ว)

สัทัมมชาตุ

๑. ประกอบกับสัทัมมชาตุเป็นกัมมวาทก

-กัมมวาทก อุปาสเคน ฐมโม อาจิณฺโณ.

(อ.ธรรม อันอุบาสก ประพฤติทั่วแล้ว)

๒. ประกอบเหตุปัจจัย คือ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย

เป็นเหตุกัมมวาทก (สัทัมมชาตุ+เหตุปัจจัย+อิ+ต)

-เหตุกัมมวาทก อุปาสเคน ภริยํ ฐมโม อจฺจาราปีโต.

(อ.ธรรม อันอุบาสก ยังภรรยา ให้ประพฤติทั่วแล้ว)

วิธีแปลกริยาภิตกที่มี ต ปัจจัยเป็นที่สุด เมื่อเข้ามาสกับศัพท์เหล่านี้ คือ ขณ, สมย, กาล, เวลา, ฐาน เป็นต้น

(ชนสฺส) ชินฺณสมเย

(อุทกสฺส) ปุณฺณขณเณ

(อุปาสกสฺส ฐมฺมสฺส) อาจิณฺณกาเล

(ตสฺส กมฺมสฺส) กตเวลายํ.....

ชินฺณสมเย .

ปุณฺณขณเณ .

อาจิณฺณกาเล .

กตเวลายํ.

วิธีแปลกริยาक्तिก็มี ๓ ปัจจัยเป็นที่สุด เมื่อเข้ามาสกับ ภาว ศัพท์ หรือ
ปัจจัยในภาวตัทธิต คือ ตา, ตุต

- (ชนสฺส) ชินฺณตาแห่งเป็นผู้ เป็นอัน.. เป็นตัว
- (อุทกสฺส) ปุณฺณตา
- (อุปาสกสฺส ฌมฺมสฺส) อาจินฺณตฺตํ
- (ตสฺส กมฺมสฺส) กตตฺตํ.....

- ชินฺณภาโว .
- ปุณฺณภาโว .
- อาจินฺณภาโว .
- กตภาโว.

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

๑. อ.มาณพ มาแล้ว สู้เรื่อน ในกาลแห่งตนแก่แล้ว ฯ
๒. อ.ภิกษุ บรรลุแล้ว ซึ่งธรรม ในกาลแห่งธรรม อันตน ประพฤติแล้ว ฯ
๓. อ.เด็กน้อย ร้องไห้แล้ว ในกาลแห่งบิดาไปแล้ว ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

๑. ชลานิ เทวสฺส วุฏฺฐกาเล จาภฺยิํ ปุณฺณานิ ฯ
๒. เวชฺโช เถรสฺส นิสินฺนญฺฐานํ คจฺจติ ฯ
๓. สามเณโร อุตฺตโน ฌมฺมสฺส อาจินฺณภาเวน อรหตฺตํ ปาปุณฺนาติ ฯ